

mányokra gyakorolt hatásait nem vagy nem a megfelelő súllyal értékelték. Csupán a nagyságrend érzékelte miatt érdemes megemlíteni, hogy az 1968 és 2012 közötti 45 év folyamán az országban 42,4 millió fácánt bocsátottak ki, és 29,3 milliót hasznosítottak. Még akkor is, ha minden kibocsátott fácán terítékre került volna, a megtérülés aránya 69%. Tudjuk, hogy erről szó sincs: valószínűleg a kibocsátott fácánok 10–25%-a térült meg, és legfeljebb a teríték 20–40%-át tették ki az egyes évek folyamán. A 45 év alatt kibocsátott fácánok mai áron számolt nettó értéke 27,56 milliárd Ft (nettó 650 Ft/6 hetes fácán árral számolva), ami éves kiadásként 612 millió Ft költség lett volna mai áron. Összehasonlításként: a vadgazdálkodási ágazat a 2012/2013. vadászati évben 20,2 mrd Ft volt, és az élő vad értékesítéséből származó bevétel ebből 796 millió Ft.

Az utolsó szakasz a kilencvenes évek elejétől számlálható: a kezdeti gyorsabb csökkenés után a je-

Mi történt a fácánnal – a statisztikák alapján?

A Nímród 2013. áprilisi számában Pechtol János foglalta össze gondolatait a fácán múltjáról és jövőjéről. Írásának számos következtetésével egyetértve is hiányoltam az adatokat, amik megvilágítják azt a folyamatot, ami a fácán jelenlegi helyzetéhez vezetett. A számszerű értékek ráirányítják a figyelmet több nem nyilvánvaló vagy alul érdekelt kérdésre is, így arra is, hogy valóban a kibocsátás lenne a beavatkozás megfelelő eszköze?

A vadászati statisztikák alapján a fácán a hetvenes évekig lényegesen kisebb jelentőségű apróvad volt az országban, mint a fogoly vagy a mezei nyúl. A harmincas évek vadászati statisztikái alapján éves terítéke alig fele volt a fogolynak és negyede-harmada a mezei nyúlnak. A II. világháború utáni adatok is ezeket az arányokat tükrözik a három faj között, igaz, már jóval alacsonyabb szinten.

A fácán „tündöklése” a hatvanas évek második felében kezdődött, akkor amikor az első fácán-program indult, és a hetvenes években ez tovább futott, mert a kibocsátott fácánok száma exponenciálisan nőtt. Az 1. ábra ezt a történetet mutatja be, és érdemes ezeknek a diagramoknak néhány érdekességére, furcsaságára rámutatni.

Utólag és populációbiológiai alapon megmagyarázhatatlan az 1960 és 1973 közötti, több mint ötszörös állománynövekedés. Ehhez kevés volt a hasonló sebességgel emelkedő, de számszerűen jóval kisebb kibocsátás, mert mindeközben a fácán hasznosítása is jó négyszeresére emelkedett (negyedmillió körüliről 1 millió fölé), és nagyjából annyi fácánt lőttek, mint amennyit kibocsátottak. Megkockáztatható, hogy valószínűleg sosem volt annyi fácán, mint amit a statisztikák mutatnak: ezek a jelentett létszámok a meredeken emelkedő kibocsátás és a biológiailag megalapozatlan (túl)hasznosítás termékei.

A következő fontos pont a fácánhasznosítás 1977. évi maximuma. Azt is mondhatni, hogy eddig tartott a fácán tündöklése; a kibocsátott mennyiség és a hasznosítás eddig szinte együtt nőtt, de ez lehetett az a pont, amikor a természet bebizonyította, hogy a hasznosításnak nincs alapja, és a növekvő lelövések egyre nagyobb kárt okoznak a szabad területen élő állományban.

A harmadik szakasz ezt a tartóssá vált állapotot tükrözi. A kilencvenes évek elejéig ugyan tovább nőtt a kibocsátás, de rohamosan apadt a jelentett létszám (évente 5–10% körüli sebességgel), és kisebb ütemben, de fogyott a fácanteríték is. Utólag lehetünk okosak, de a fácan gazdálkodás ekkor került abba a mókuserékbe, amelynek végén a források hiánya miatt megkezdődött a kibocsátás (tenyésztés) ütemes csökkenése.

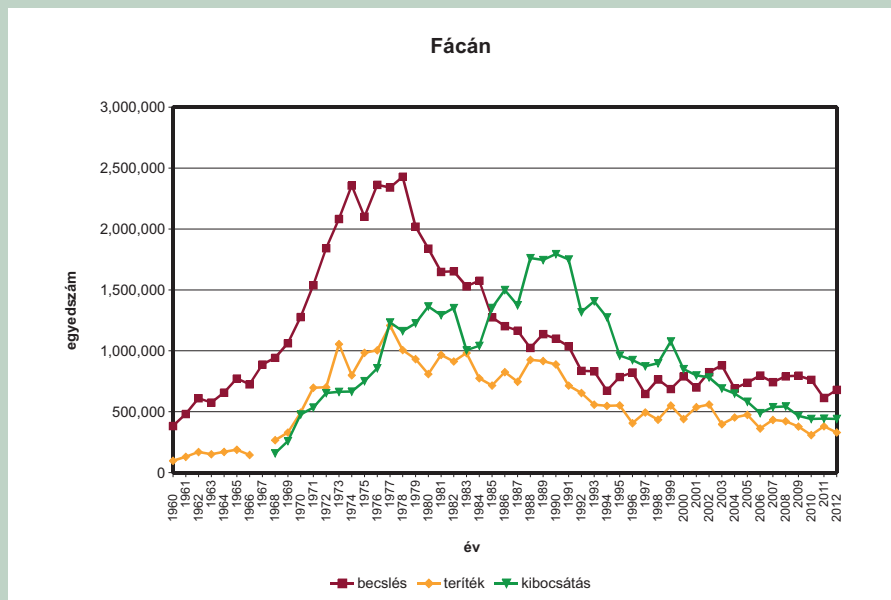
A tenyésztett fácánok előállítása évről évre a vadgazdálkodók óriási forrásait kötötte le, úgyhogy annak költségeit, megtérülését és a természetes áll-

Vadászati év	Fácán	Fogoly ezer db	Mezei nyúl
1936/1937	333	761	1118
1937/1938	327	655	968
1938/1939	427	727	1117
1965/1966	151	133	487
1970	492	75	295
1980	742	0,2	145
1990	888	4,0*	172
2000/2001	440	1,2*	133
2010/2011	308	2,2*	92
2012/2013	329	2,7*	113

* kibocsátásból származó lelövés

lített tavaszi állomány csökkenése lényegében megállt, a kibocsátás pedig már csak a harmada-negyede a legnagyobb értékeknek. A teríték ingadozva, de összességében csökken.

1. ábra

A 2. ábra ezt az utolsó időszakot mutatja be, de kicsit másként. Az adatokat logaritmuskálán ábrázolja és a pontsorokra függvényt illesztve látható, hogy a tavaszi jelentett létszám nagyon gyenge csökkenő trendet jelez, de tudjuk, hogy ezek a jelentett létszámok nem becslések, hanem olyan vélekedések, amelyek a gazdálkodók vágyait és előző idénybeli vadászati sikereit tükrözik. A leghatározottabb a kibocsátás csökkenése, évi átlagban 7-8%. Statisztikai értelemben közepes erősségű, évi 2-3%-os csökkenést mutat a hasznosítás, ami csupán fele a kibocsátás csökkenési ütemének.

Milyen következtetések vonhatók le a fenti számok alapján?

Közel fél évszázad adatai alapján talán kimondható, hogy a nevelt fácánok kibocsátása a kezdeti, látszólag kedvező (és ellenőrizetlen) eredmények ellenére, zsákutca volt. Az évtizedek során a vadgazdálkodás egészére és az egyes vadgazdálkodókra vetítve is óriási forrásokat kötött le. Az erre elköltött forrásokat már sosem lehet visszahozni, de talán kimondható, hogy a jövőben vadgazdálkodási és gazdálkodási szempontból is életképes tevékenységekre kellene a pénzt költeni.

A korábban bemutatott változások nem egyik napról a másikra következtek be, hanem hosszú évtizedeken keresztül évi néhány százalékos csökkenések vezettek végül oda, hogy az állomány a felére, a harmadára és a negyedére fogyogatott. Szándékosan használtam az előbbi szót, a fácán és a mezei nyúl állománya nem összeomlott, hanem szép lassan elfogy (majd onnan is, ahol még van!). A vadgazdálkodás nem rendelkezik olyan hatékony belső riasztórendszerrel vagy egészséges „életöztönnel”, ami a jól látható, folyamatos, kedvezőtlen változásokat időben jelezné, és ami időben kiverné a biztosítékot ott, ahol kell.

A cselekvés helyetti mantra lett az élőhely, a ragadozók és a helyes kibocsátási módszerek emlegetése. A fácánra (és a mezei nyúlra) nézve a legnagyobb veszély, ha úgy akarják meg-

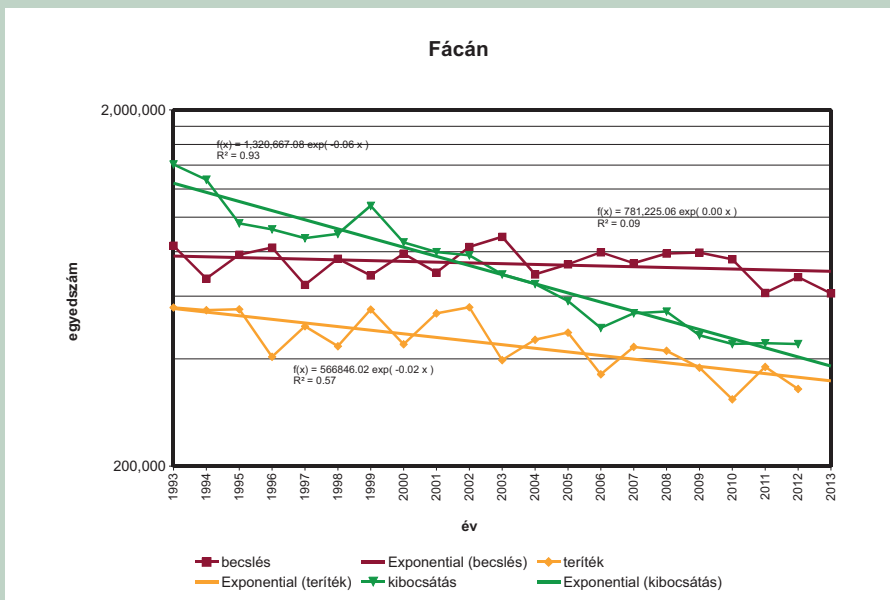
védni őket, mint a foglyot akkor, amikor a hetvenes években kvázi védett fajjá nyilvánították (a kibocsátáshoz kötött vadászat ugyanis lényegében ezt jelenteti).

A fácán és a mezei nyúl megőrzése, azaz hasznosíthatóságuknak fenntartása csak akkor lehet, ha az érintettek nem csak beszélnek róla, hanem tesznek is a legfontosabb fajok élőhelyeinek védelme, helyreállítása érdekében. De mi is az az élőhely?

Egy-egy vadfaj esetében élőhelynek az a terület tekinthető, ahol az állomány egyedei megtalálják a tartós életben maradáshoz (1), a sikeres szaporodáshoz (2) szükséges feltételeket és forrásokat, és mindezek eredményeként hosszú távon életképes állományt (3) tudnak fenntartani. Ha egy „élőhely” kiürül vagy már egy ideje üres, akkor alapos okunk van feltételezni, hogy ezzel a hellyel valami nincs rendben, vagyis az előbbi hármas követelmény valahol nem teljesül. Ezért nem elég jogszabályi környezetet, betelepíthető fácánt és a fácánok jónak vélt élőhelyet megteremteni (áldozatot hozni), ha ezt nem követik nyomon, az eredményességet nem mérik, és abból nem akarnak tanulni. A gazdálkodás tanulási folyamat is – a szak tudás nem csupán azt jelenti, hogy megtanultunk valamit, hanem azt is, hogy a tudásban kételkedni is tudunk, s ha az eredmények mást mutatnak, akkor változtatni is tudunk – azaz tanulunk a hibáinkból és a sikereinkből is.

Évtizedek fácángazdálkodási hibáit, feleslegesen elköltött milliárdokat lehetett volna megakarítani és hasznosabb célokra fordítani, ha a fácánkibocsátás eredményességét az érintettek egyszerű módszerekkel mérik (jelölés), a kibocsátott fácánok sorsát nyomon követik, és ezekből tanulni akarnak. A fácánállományok megőrzésének nem a nevelt fácánok tömeges kibocsátása, hanem a táplálkozási, fészkelési lehetőségeket biztosító és a ragadozóktól minél mentesebb környezet létrehozása az eszköze. A szakemberekre ehhez van szükség, és az áldozatokat ennek érdekében kell és érdemes meghozni. 🐾

2. ábra

CELESTRON

GRANITE™

Vadásztávcsövek

GRANITE™

7x33 9x33 8x42 10x42 10x50 12x50

KIVÁLÓ SZŰRKÜLETI TELJESÍTMÉNY

ED ÜVEG - MAGNÉZIUM VÁZ - NITRÓGÉN GÁZTÜLTÉS

REMEK ÁR/ÉRTÉK ARÁNY

SPORTS & OUTDOORS

BEO-PA Kft

WWW.BEO-PA.HU

VADÁSZBOLT

Budapest XII. ker. Kék Golyó u. 6.
Tel.: (1) 201-0486; info@beo-pa.hu